1.Мәктәптә дә, өйдә дә
Күрше кызы Зилә дә
Һаман мине тиргиләр,
“Трай тибәсең”,-диләр.(Г.Морат)

2.И каен ла, җырлый белмим,
Көем чыкмый-көйләсәм.
-Колагына аю баскан,-
Дип үрти мине Ләйсән.(Г.Морат)

3. Кыш үзен күрсәтә!
Күр, ничек гайрәт чәчә!
(Г.Хәсәнов)

Трай тибәсең

Колагына аю баскан

Гайрәт чәчә

Трай тибәсең- эшсез

Колагына аю баскан-көйсез

Гайрәт чәчә-дулый

ЧАГЫШТЫРЫГЫЗ:

1. Бакчада **кәкре каен** үсә.

2. Безнең бозауның **мөгезе чыкты** инде.

3. **Күз бәйләнгән** килеш уенчыкларны кисеп төшерергә кирәк иде.

1. Җитмәсә, әлеге адәм **кәкре каенга терәтеп** китте. (Ф. Х.)

2.Тотасың да үзенчә бер **мөгез чыгара** башлыйсың. (Ә. Ф.)

3.Мин урман авызына кергәндә **күз бәйләнеп** өлгергән иде инде. (Г. Б.)

Күчерелмә мәгънәгә ия булган, таркалмый торган сүзтезмә – фразеологик **әйтелмә дип атала.**

ФРАЗЕОЛОГИК ӘЙТЕЛМӘЛӘР

Максат

1) **белем бирү:** фразеологик әйтелмәләр турында төшенчә бирү; ирекле һәм тотрыклы сүзтезмәләр арасындагы аерманы билгеләү; татар һәм рус теле грамматикасын чагыштырырга өйрәтү; 2) **күнекмәләр булдыру:** фразеологизмнарны сөйләмдә дөрес һәм урынлы куллана белү күнекмәсе формалаштыру; 3) **тәрбия бирү:** укучыларда дөрес сөйләм һәм әхлаклылык тәрбияләү; бердәм эшләү күнекмәләрен үстерү.

Фразеологик әйтелмәләр ике яки берничә сүздән тора.

Фразеологик әйтелмәләрне башка бер сүз белән алыштыру мөмкин.

Мәсәлән:

- Кот очу – курку;
- Авыз еру – көлү;
- Кесәсе калын – бай;
- Карт төлке – хәйләкәр.

Төрле телләрдә фразеологизмнар күп очракта охшаш булалар.

- Борын төбендә генә - под носом;
- Колагын торгызу – навострить уши;
- Бармак аша карау – смотреть сквозь пальцы.

Эт белән мәче шикелле

- Араларыннан су да үтми.

- Борын салындыру

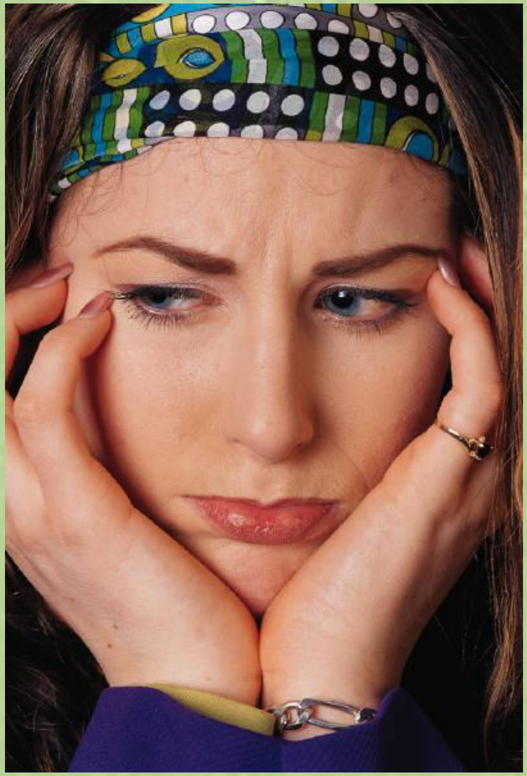

- Куллары алтын

Алма төшәр урын юк

Ял минуты

Апрель

Гөрләвекләр агалар,
Күктән кояш елмая.
Каңгылдашып, торналар
Тезелеп үтте бая.
Инешләрдә коена
Канатланып үрдәк, каз.
Җирне яшәртеп, безгэ
Гөлләр алып килә яз.

Урынын тап!

Сүз кату

Сүз көрәштерү

Сүзен кисү

Сүз кайтару

Сүзсез калу

Сүзне үлчәп сөйләү

бәхәсләшү

эндәшү

җавап бирү

сүз төгәлләнмичә калу

Уйлап сөйләү

эндәшмәү

ТЕСТ

1. **Баш әйләнә** -

А) голова идет кругом;

Б) даю голову на отсечение;

В) ломать голову.

2. **Кулга кул тотынып** –

А) горит в руках;

Б) сидеть сложа руки;

В)рука об руку.

3. **Борын салындыру**-

А) задирать нос;

Б) вешать нос;

В) зарубить на носу.

4. **Авызына су капкан** –

А) воды не замутить;

Б) воды в рот набрал;

В) водой не разольешь.

5**. Йөрәк туктап калу** –

А) сердце не лежит;

Б) с легким сердцем;

В) сердце замирает.

6.**Уртак тел табу** –

а) распускать язык;

б) тянуть за язык;

в) найти общий язык

Өйгә эш:

1. ***280 нче күнегү.”Тукай һәм Сәйдәш” текстыннан фразеологизмнарны сайлап алып язарга (мәҗбүри).***

2. ***Г.Тукай шигырьләреннән 5 өзек язарга (ярым иҗади).*** ***3. Фразеологизмнарны кертеп, әкият язарга. (иҗади)***

Афәрин, булдырдыгыз!